

**«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық
актілеріне бәсекелестік мәселелері бойынша өзгерістер
мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан
Республикасы Заңының жобасына баяндама**

**Құрметті Сейітсұлтан Сүлейменұлы!
Құрметті депутаттар!**

Сіздердің назарларыңызға «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне бәсекелестік мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасын (бұдан әрі – Заң жобасы) ұсынуға рұқсат етіңіздер.

2- Слайд

Заң жобасы:

1. «Бәсекелестік туралы» Қазақстан Республикасының заңына;
2. Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне
3. Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексіне өзгерістер мен толықтырулар енгізуді көздейді.

3 - Слайд

Заң жобасының мақсаттары:

1. Беларусь Республикасы, Қазақстан Республикасы және Ресей Федерациясы арасындағы Бірыңғай экономикалық кеңістік құру шеңберіндегі монополияға қарсы заңнаманы үндестіру.

Анықтама ретінде:

Бәсекелестіктің ережелері және бірыңғай принциптері туралы келісіммен (бұдан әрі – Бәсекелестік туралы келісім) 30-бабымен монополияға қарсы заңнамасын үндестіру (Келісім ҚР ПМ Бірінші Орынбасары У.Е. Шөкеевпен 2010 жылғы 9 желтоқсанда Мәскеу қаласында қол қойған және 2011 жылғы 8 шілдеде ҚР Заңымен бекітілген) ескеріледі

2. Бәсекелестікті қорғау және монополиялық қызметті шектеу тетіктерін жақсарту мақсатында монополияға қарсы заңнаманы жетілдіру.

3. Жалпы бәсекелестікті дамыту, рұқсат беру рәсімдерін оңтайландыру және бизнеске ауыртпалықты азайтуға бағытталған нарық субъектілеріне арналған әкімшілік кедергілерді азайту

4. Нарық субъектілерінің заңнама талаптарын тиісінше орындауын қамтамасыз ету мақсатында монополияға қарсы заңнаманы бұзғаны үшін нарық субъектілерінің жауапкершіліктерін күшейту болып табылады

4- Слайд

Монополияға қарсы заңнаманы үндестіру мақсатында Заң жобасында мынадай жағдайлар көзделген.

1. Бәсекелестік туралы келісіммен сәйкестендіру үшін «Бәсекелестік туралы» Заңға 2 жаңа ұғым енгізіледі:

«жанама бақылау»

Анықтама ретінде: жанама бақылау - заңды тұлға қабылдайтын шешімдерді жеке тұлғаның немесе заңды тұлғаның заңды тұлға немесе араларында тікелей бақылау болатын бірнеше заңды тұлғалар арқылы айқындау мүмкіндігі.

«тікелей бақылау»

тікелей бақылау - жеке немесе заңды тұлғаның мынадай бір немесе бірнеше іс-қимылдар арқылы заңды тұлға қабылдаған шешімдерді айқындау мүмкіндігі:

- оның атқарушы органының функцияларын жүзеге асыру;
- заңды тұлғаның кәсіпкерлік қызметін жүргізу шарттарын айқындау құқығын алуы;
- заңды тұлғаның жарғылық (қалыптасу) капиталын құрайтын акциясына (үлесіне) сәйкес келетін дауыстың жалпы санының 50 пайызынан астамына иелік ету.

«Бәсекелестік туралы» заңға аталған ұғымдарды енгізуге байланысты, араларында тікелей немесе жанама бақылау белгіленген нарық субъектілерінің келісімдері бәсекелестікке қарсы болмайды.

5- Слайд

2. Бәсекелестік туралы келісіммен сәйкестендіру үшін, «Бәсекелестік туралы» Заңға нарық субъектілері арасындағы вертикалды келісімдерге мынадай жағдайларда тыйым салу енгізіледі:

- келісімдер тауарды қайта сату бағасын белгілеуге алып келсе немесе соған алып келетіндей болса;
- келісімде сатушының бәсекелесі болатын сатып алушының нарық субъектісінің тауарын сатпау міндеттемесі көзделген болса.

6- Слайд

3. Бұдан бұрын «Бәсекелестік туралы» Заңмен тыйым салынған және түгелдей немесе ішінара жарамсыз деп танылған бәсекелестікке қарсы мынадай 4 келісімге:

- бағаларды (тарифтерді), жеңілдіктерді, үстемеақыларды (қосымша төлемдерді), үстеме бағаларды белгілеуге немесе қолдауға;
- сауда-саттықтарда бағаны жоғарылатуға төмендетуге немесе қолдауға;
- тауар нарығын аумақтық қағидат бойынша, тауарларды сату немесе сатып алу көлемі, сатушылардың немесе сатып алушылардың (тапсырыс беруші) құрамына немесе өткізілетін тауарлардың сұрыпталуы бойынша бөлуге;
- белгілі бір сатушылармен немесе сатып алушылармен (тапсырыс берушілермен) шарттар жасасудан бас тартуға түгелдей тыйым салынған.

«Бәсекелестік туралы» заңға бәсекелестікке қарсы келісімнің толық тыйым салу көзделген жаңа бір түрі енгізіледі:

- тауар өндірісін қысқарту немесе тоқтату.

7- Слайд

«Бәселестік туралы» заңның қолданыстағы редакциясында үстем немесе монополиялық жағдайға ие нарық субъектілері іс-қимылдарының 7 түріне тыйым салу көзделген:

Анықтама ретінде:

1) монополиялық жоғары (төмен) немесе моносониялық төмен бағаларды белгілеуге, ұстап тұруға;

2) нарық субъектілерімен жасалған маңызы бірдей келісімдерге әртүрлі бағалар қолдануға не әртүрлі шарттар қоюға;

3) өзінен сатып алынған тауарларды қайта сатуға аумақтық белгісі, сатып алушылар тобы, сатып алу шарттары бойынша, сондай-ақ саны, бағасы бойынша шектеулер белгілеуге;

4) нарық субъектісіне осы келісімдердің мәніне қатысы жоқ қосымша міндеттемелер қабылдану жолымен келісімдер жасасуды күштеп таңуға;

5) тауарды өндіру немесе өткізу мүмкіндігі бола тұрып, жекелеген сатып алушылармен шарт жасасудан негізсіз бас тартуға;

6) тауарлар жеткізуде бәсекелестер өндіретін не өткізетін тауарларды сатып алу кезінде шектеулер қабылдау шартын қоюға;

7) тұтынушылардың сұраныстары немесе тапсырыстары бар тауарларды өндіру немесе жеткізу мүмкіндігі бола тұрып, оларды өндіру және (немесе) жеткізу көлемін негізсіз қысқартуға немесе өндіру мен (немесе) жеткізуді тоқтатуға.

8- Слайд

Бәселестік туралы келісіммен сәйкестендіру қалпына келтіру мақсатында көрсетілген тізбе жаңа 3 түрмен толықтырылды:

- егер мұндай алып қоюдың нәтижесі тауардың бағасын көтеру болып табылса, тауарды айналымнан алып қоюға;

- контрагентке ол үшін пайдасы жоқ немесе шарттың мәніне жатпайтын шарттың экономикалық немесе технологиялық негізделмеген шарттардың талаптарын күштеп таңуға;

- басқа нарық субъектілерінің тауар нарығына кіруіне немесе тауар нарығынан шығуына кедергілер жасау.

9 - Слайд

Монополияға қарсы заңнаманы жетілдіру мақсатында мыналар көзделген:

1. «Бәсекелестік туралы» ҚР Заңының ұғымдық аппаратына мынадай 2 жаңа ұғым енгізу көзделген:

«әлеуетті бәсекелес»

Анықтама ретінде: әлеуетті бәсекелес - бәсекелестің тауарына ұқсас не бірін-бірі өзара алмастыратын тауарларды шығару және (немесе) өткізу мүмкіндігі бар (жабдықтары, технологиялары бар), бірақ тиісті тауар нарығында оны шығармайтын және өткізбейтін нарық субъектісі.

«бәсекелес»

Анықтама ретінде: бәсекелес - тиісті тауар нарығында нарық субъектілерінің тауарына ұқсас не бір-бірін өзара алмастыратын тауарды өндіруге және (немесе) өткізуге байланысты тиісті тауар нарығының басқа нарық субъектілерімен жарыса алатын жағдайда болатын нарық субъектісі.

Осы түзетуді енгізу «Бәсекелестік туралы» Заңның мәтіні бойынша көрсетілген ұғымдардың қолданылуына, алайда ұғымдық аппаратта олардың көрсетілмегеніне негізделген.

10 - Слайд

2. «Бәсекелестік туралы» ҚР Заңында қолданылып жүрген 2 ұғымды өзгерту:

«нарық субъектісі»

Қолданыстағы редакциясы - кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыратын Қазақстан Республикасының жеке және (немесе) заңды тұлғасы, сондай-ақ шетелдік заңды тұлға (оның филиалы мен өкілдігі)

Ұсынылған редакциясы - өзіне табыс әкелетін қызметті жүзеге асыратын Қазақстан Республикасының жеке немесе заңды тұлғасы, шетелдік заңды тұлға, олардың филиалдары мен өкілдіктері

«тергеу»

қолданыстағы редакциясы - монополияға қарсы органның осы Заңның бұзылуын растайтын фактілерді анықтауға, оларды тіркеуге және тиісті шешім қабылдауға бағытталған іс-шаралары

Ұсынылған редакциясы - монополияға қарсы органның осы Заңда көзделген тәртіпте Қазақстан Республикасының монополияға қарсы заңнамасын бұзылғанын растайтын дәлелдемелерді жинауға бағытталған іс-шаралары.

3. Үстем немесе монополиялық жағдайға ие нарық субъектілерінің Тізілімін құрастыру және жүргізу рәсімін

регламенттеу (осы түзету Тізілімді жүргізу бойынша БҚА жүргізетін жұмысты айқындату үшін енгізіледі).

11- Слайд

Әкімшілік кедергілерді азайту мақсатында мыналар көзделген:

1. Бүгінгі күнде БҚА:

- экономикалық шоғырлануға;
- мемлекеттік кәсіпорындарды құруға және олардың одан арғы қызметіне;
- мемлекеттік органдардың мемлекеттік көмек берулеріне бағытталған өтініш хаттарды қарау және рұқсаттар беру жөніндегі функциялардың 3 түрін атқарады.

Анықтама ретінде: Қазақстан Республикасы мемлекеттік органдарының нарықтың жекелеген субъектілеріне басқа нарық субъектілерімен салыстырғанда кәсіпкерлік қызметті жүргізудің неғұрлым тиімді шарттарын қамтамасыз ететін мүлік және (немесе) қаражат беруі мемлекеттік көмек болып табылады.

Заң жобасында өтініш хаттарды қарау және мемлекеттік органдардың мемлекеттік көмек көрсетуіне рұқсат беру бойынша БҚА функцияларының бірін алып тастау көзделген.

Анықтама ретінде:

Көрсетілген функция шын мәнінде жұмыста қолданылмайды және БҚА қызметін талдау мемлекеттік көмек көрсетуге ұсынылған өтініш хаттар санының аз екендігін көрсетті (2009 ж. - 0, 2010ж. – 6, 2011ж. - 0).

12- Слайд

2. Бүгінгі күнде БҚА экономикалық шоғырлануды жүзеге асыруда мәмілелердің 5 түрін келіседі:

1. нарық субъектісін бірігу және қосылу жолымен қайта ұйымдастыру;

2. дауыс беретін акциялардың 25 пайызынан артығына иелік ету құқығын алатын жағдайда тұлғаның нарық субъектісінің жарғылық капиталында көрсетілген акцияларды сатып алуы;

3. мәміленің (өзара байланысты мәмілелердің) мәнін құрайтын мүліктің баланстық құны мүлікті меншіктен шығарушы немесе беруші болып табылатын нарық субъектісінің негізгі өндірістік құралдары және материалдық емес активтері баланстық құнының он пайызынан асқан жағдайда нарық субъектісінің негізгі өндірістік құралдарды және (немесе) басқа нарық субъектісінің материалдық емес активтерін меншігіне алуы, иелік етуі және пайдалануы;

4. нарық субъектісінің басқа нарық субъектісіне орындалуы міндетті нұсқаулар беруге немесе оның атқарушы органының функцияларын жүзеге асыруға мүмкіндік беретін құқықтарын алуы;

5. атқарушы органдарда, директорлар кеңесінде, бақылаушы кеңестерде немесе екі немесе одан да көп нарық субъектілерінің басқа да басқарушы органдарында сол бір жеке тұлғалардың қатысуы.

Әкімшілік кедергілерді азайту мақсатында мәмілелердің соңғы екеуін хабарламалық тәртіпке ауыстыру ұйғарылған.

13- Слайд

3. нарық субъектісі жүзеге асыратын мәміле экономикалық шоғырлану болып танылатын және монополияға қарсы органмен келісілетін жағдайда тауарларды өткізудің жиынтық көлемінің шекті мәндерін 5 есе ұлғайту.

Анықтама ретінде:

Қолданыстағы редакциясы – тауарларды өткізудің жиынтық көлемі соңғы қаржы жылында қолданыстағы өтінім беру мерзіміндегіден (3 млрд. 236 млн. теңге) айлық есептік көрсеткіштің екі миллиондық мөлшерінен асады.

Ұсынылатын редакциясы - жиынтық көлем айлық есептік көрсеткіштің он миллиондық мөлшерінен (16 млрд. 180 млн. теңге) асады.

14 - Слайд

Монополияға қарсы заңнаманы бұзғаны үшін нарық субъектілерінің жауапкершілігін күшейту мақсатында Заң жобасына мынадай өзгерістер енгізіледі:

1. Қолданыстағы «Бәсекелестік туралы» Заң заңды және жеке тұлғалардың нарық субъектілерінің экономикалық қызметін үйлестірулеріне қатысты бәсекелестікке қарсы келісімдерге тыйым салады.

Көрсетілген іс-қимылдар үшін әкімшілік жауапкершілік белгілеу мақсатында Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне әкімшілік жазалардың мөлшерін көздейтін нормалар енгізіледі.

Анықтама ретінде:

жеке тұлғаларға – екі жүз айлық есептік көрсеткіш, заңды тұлғаларға монополиялық қызметті жүзеге асыру барысында тапқан табысының 10 пайызы мөлшерінде айыппұл көзделеді.

2. Экономикалық шоғырланудың жүзеге асырылғаны туралы хабарламалық тәртіптің енгізілуімен байланысты Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексінде тиісті хабарламаны монополиялық қарсы органға ұсынбағаны үшін әкімшілік жаза көзделеді.

Анықтама ретінде:

жеке тұлғаларға - жүз, лауазымды тұлғаларға, жеке кәсіпкерлерге - үш жүз, шағын немесе орта кәсіпкерлік субъектілері болып табылатын заңды тұлғаларға - төрт жүз, ірі кәсіпкерлік субъектілері болып табылатын заңды тұлғаларға - екі мың айлық есептік көрсеткіш мөлшерінде айыппұл салынады.

15- Слайд

3. Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің 196 «Монополистік қызмет» бабына ірі зиян мөлшерін айқындау бөлігінде толықтыру енгізіледі.

Сонымен, 196-бап айыппұл түрінде (500-ден 1000 АЕК дейін), не түзету жұмыстары (2 жыл мерзімге дейін), не еркіндігін шектеу (2 жыл мерзімге дейін), оның ішінде

бәсекелестікті шектеуге бағытталған әрекеттері үшін, егер олар азаматқа, ұйымға немесе мемлекетке ірі зиян келтірсе немесе нарық субъектісімен ірі мөлшерде табыс түсірумен байланысты болғаны үшін жазалауды көздейді.

Сонымен қатар, осы бапта ірі зиян мөлшері айқындалмаған, бұл осы баптың нормаларын қолдану проблемасына әкеп соқтырады.

Осыған байланысты 196-бапқа ірі зиян мөлшерін айқындаумен байланысты түзету енгізіледі.

Анықтама ретінде: Қылмыс жасалған сәтте азаматқа Қазақстан Республикасы заңнамасымен белгіленген айлық есептік көрсеткіштен мың есе асатын сомада (1 618 000 теңге) келтірілген зиян не ұйымға немесе мемлекетке айлық есептік көрсеткіштен он мың есе асатын сомада (16 180 000 теңге) келтірілген зиян ірі зиян деп танылады.

Заң жобасын қолдауды сұраймын.

Назарларыңызға рахмет!!